

מצגת 8 – פנסיה

כלכלת משפחה

המכללה למנהל

הפקולטה למדעי ההתנהגות

סלע קולקר

selakolker@gmail.com

נושא הפנסיה

חשוב מאין כמוהו
מסובך שאין כמותו

למה הוא חשוב?

- בעל השלכות על גובה החיסכון ורמת החיים בשנות הפנסיה
- ההבדלים יכולים להתבטא במאות אלפי שקלים

דוגמא

- משכורת של 10,000 ₪
- הפקדות במשך 30 שנה, בתשואה של 4%
- חסכון עבור דמי ניהול של 2%: 890,000 ₪
- חסכון עבור דמי ניהול של 1%: 1,070,000 ₪

כל אחוז עמלה = 200 אלף ₪

משבר ?

"ביטוח סוציאלי מחייב תחזיות והערכות, שאינן יכולות להיות כמובן מדויקות לחלוטין, אך אם הולך ומסתבר יותר ויותר כי התהליכים, והתחזיות המתבססות עליהם, מצביעים על קשיים חמורים ואף על משבר, הרי איננו רשאים לנער חוצננו היום מפני הבעיה, מתוך הנחה שכאשר נגיע אל המשבר נתמודד אתו.

המוני עובדים ומעסיקיהם מפרישים סכומים גדולים לקרנות גמל ופנסיה. כולם מאמינים, כי סכומים אלה מופרשים לביטחונם הסוציאלי בימי שלכתם, אך המצב האקטוארי של כל הקרנות מחמיר, ומוכיח כי יום בהיר אחד, והוא אינו כה רחוק, ימצאו עצמם המוני עובדים כשחסכוניותיהם נאכלו והתנדפו בטרם נזקקו להם."

חבר הכנסת עמוס דגני
מפלגת העבודה
29.5.68

למה הוא מסובך?

- המדינה משנה את כללי המשחק כל כמה שנים
- בכל שינוי נשארים כספים עליהם חלים הכללים הקודמים...
- הרבה גורמים גוזרים קופון ויש להם אינטרס שזה יהיה מסובך
- ישנם שני נושאים שונים לכאורה : חסכון וביטוח
- הגופים מוכרים "חבילות" שמערבבות "חסכון" עם "ביטוח"
- הנציג שמולכם מתוגמל באופן שונה על אפיקי החיסכון השונים

מהן מטרות הפנסיה?

- הבטחת קיום מינימאלי לכל
- מניעת ירידה באיכות החיים לאחר הפרישה או בעקבות מוות או נכות

שני רבדים

- הרובד הראשון – פנסיה ציבורית : ביטוח לאומי
- הרובד השני – פנסיה תעסוקתית : קרנות פנסיה, ביטוחי חיים, קופות גמל

**תפקיד הממשלה לדאוג לרובד הראשון
וליצור תנאים לעידוד הפרט לחסכון ברובד השני**

שתי שיטות מימון

מימון שוטף

הפקדות האוכלוסייה בגיל העבודה בהווה, ממנות באופן שוטף את התשלומים לאוכלוסייה בגיל הפרישה בהווה

מימון צובר

החיסכון הפנסיוני נרשם על שם החוסך, ומשמש אותו לאחר פרישה

**מערכות פנסיה ציבוריות מבוססות על מימון שוטף
שבו הצעירים משלמים את הפנסיה של המבוגרים**

שתי שיטות הגדרה

DB - Defined Benefits

הגדרת הזכויות

- מגדירים מהם הזכויות של החוסך, ולא מגדירים את המקור
- תשולם מתוך מקורות עתידיים (מימון שוטף)

DC - Defined Contribution

הגדרת ההפקדות

- מגדירים את ההפקדות ולא את הזכויות
- הקצבה משולמת מתוך הכספים שנצברו

הפנסיה בישראל

הגדרת זכויות

- לרובד הראשון, ולוותיקי הרובד השני
- הרובד הראשון מצומצם ביחס ל OECD
- כ- 16% מהשכר הממוצע, כ- 1,200 ₪
- כולל השלמת הכנסה : כ- 25% מהשכר הממוצע : כ- 2,000 ₪
- קופת הביטוח הלאומי : בטווח של סך התשלומים למשך 3 עד 6 שנים
- וותיקי הרובד השני : “פנסיה תקציבית”

הגדרת הפקדות

- רוב החוסכים ברובד השני (למעט הוותיקים) : “פנסיה צוברת”

הרובד השני

שני גורמים

- חסכון
- ביטוח

שני סוגי חסכון

- חסכון הוגי – משיכה חד פעמית של הסכום הנצבר בגיל פרישה
- חסכון לקצבה – תשלום חודשי מגיל פרישה ועד לסוף החיים

מרכיבי ההפרשות

הפרשות ה"סוציאליות" לחסכון וביטוח

5% + 5%	• קרן פנסיה / ביטוח מנהלים / קופת גמל
2.5% + 7.5%	• קרן השתלמות
8% ושליש	• קרן פיצויים
18% ושליש	• סה"כ טווח ארוך
10%	• סה"כ טווח בינוני
28% ושליש	• סה"כ

הטבות מס בחסכון ארוך טווח

שלוש הטבות מס

- פטור ממס הכנסה בגובה המס השולי
- פטור ממס על רווחי הון בגובה 20%~25%
- פטור ממס על רווח הון בגובה 35%

- בהפקדה
- בצבירה
- במשיכה

ביטוח ארוך טווח

שלושה סוגים של ביטוחי חיים

- ביטוח כנגד חיים קצרים מדי - פוליסת שארים
- ביטוח כנגד חיים ארוכים מדי - פוליסת קצבת זקנה
- ביטוח כנגד חיים שאינם חיים - פוליסת נכות / א.כ.ע

אפיקי חסכון

שלוש אלטרנטיבות לחיסכון ארוך טווח עם הטבות מס

חסכון + ביטוח

● קרן פנסיה

חסכון + ביטוח

● ביטוח מנהלים

חסכון בלבד

● קופת גמל

חסכון לטווח בינוני

חסכון בלבד

● קרן השתלמות

שוק ההון 2011

אחוז	מיליארדי ₪	אפיק חסכון
40%	426	קרנות פנסיה
19%	202	ביטוח חיים
17%	177	קופות גמל
76%	806	סה"כ חסכון לטווח ארוך
13%	142	קרנות נאמנות
10%	109	קרנות השתלמות
100%	1,057	סה"כ משקיעים מוסדיים

אפיקי חסכון - פירוט

- קרן פנסיה - "קופת גמל משלמת לקצבה שאינה קופת ביטוח"
  - חדשות
  - ותיקות
- ביטוח מנהלים - חוזה אישי עם חברת הביטוח, מסוג "ביטוח חיים"
  - חדש
  - ישן
- קופת גמל - "קופת גמל לא משלמת לקצבה שאינה קופת ביטוח"

אפיקי חסכון – פירוט נוסף

● קרן פנסיה

● חדשות

- מקיפות - כוללת מרכיב ביטוחי, זכאית לאג"ח מיועדות

- כלליות - חסכון בלבד, אינן זכאיות לאג"ח מיועדות

- מרכזיות לקצבה - ארגונים מסוימים

● ותיקות - מאוזנות

- בהסדר ("עמיתים")

● ביטוח מנהלים - חוזה אישי עם חברת הביטוח, מסוג "ביטוח חיים"

● חדש משנת 2000

● ישן

- מבטיחות תשואה

(0.07% לחודש = 0.86% לשנה)

- משתתפות ברווחים

(0.05% לחודש + 15% מהרווחים)

מה משפיע על גובה הפנסיה?

הגורמים המשפיעים

הגורמים העיקריים המשפיעים על גובה החיסכון שנצבר

- גובה ההפקדות

- דמי הניהול

- תשואות

הגורמים העיקריים המשפיעים על הפנסיה

- גובה החיסכון שנצבר

- מקדם ההמרה

- כיסויים ביטוחיים

1. דמי ניהול

1. דמי ניהול

כספי החיסכון מופקדים לקופות אשר משקיעות את הכספים בשוק ההון בתמורה לניהול הכספים גובות הקופות דמי ניהול משני סוגים:

דמי ניהול מצבירה (נקרא גם "עמלות ניהול", "עמלת צבירה")

- עמלה שנתית המחושבת כאחוז מהסכום שנצבר בחסכון

דמי ניהול מהפקדה (נקרא גם "עמלת פרמיה")

- עמלה חד פעמית המחושבת כאחוז קבוע מכל הפקדה מידי חודש

דמי ניהול מרביים וממוצעים

גבייה ממוצעת		עמלת	עמלת	אפיק החיסכון
צבירה	הפקדה	הפקדה	צבירה	
4.1%	0.34%	6%	0.5%	קרנות פנסיה חדשות מקיפות
		-	2%	קרנות פנסיה חדשות כלליות
	0.90%	-	2%	קופת גמל לתגמולים
	0.80%	-	2%	קרנות השתלמות
		עד 13%	2%	ביטוח מנהלים חדש
5.1%	1.23%	ביחס הפוך יורד		
		*11%	*1%	מקסימום ל- 12 שנה*
			0.84%	ביטוח מנהלים ישן**
	1.50%		או + 0.6%	(עד 2004)
			15% הרווחים**	

* ביטוחי מנהלים בממוצע לאורך תקופה של 12 שנים סך דמי הניהול מההפקדות השוטפות לא יעלה על 11% וסך דמי הניהול מהחיסכון המצטבר לא יעלה על 1%.

** דמי ניהול משתנים : כאשר יש הפסדים – אין דמי ניהול עד לכיסוי כל ההפסדים. בממוצע אמור לשקף עמלת צבירה של כ- 1.5% (דוח מגדל)

דמי ניהול - השפעה

הנחות : ברוטו 10,000 ₪, 30 שנה, 4% תשואה

עמלת צבירה									
2.00%	1.75%	1.50%	1.25%	1.00%	0.75%	0.50%	0.25%	0.00%	
0.898	0.938	0.980	1.024	1.071	1.120	1.171	1.226	1.283	0.0%
0.889	0.929	0.970	1.014	1.060	1.109	1.160	1.214	1.270	1.0%
0.880	0.919	0.960	1.004	1.049	1.097	1.148	1.201	1.258	2.0%
0.871	0.910	0.951	0.993	1.039	1.086	1.136	1.189	1.245	3.0%
0.862	0.901	0.941	0.983	1.028	1.075	1.125	1.177	1.232	4.0%
0.853	0.891	0.931	0.973	1.017	1.064	1.113	1.165	1.219	5.0%
0.844	0.882	0.921	0.963	1.006	1.053	1.101	1.152	1.206	6.0%
0.835	0.872	0.911	0.952	0.996	1.041	1.089	1.140	1.193	7.0%
0.826	0.863	0.902	0.942	0.985	1.030	1.078	1.128	1.181	8.0%
0.817	0.854	0.892	0.932	0.974	1.019	1.066	1.115	1.168	9.0%
0.808	0.844	0.882	0.922	0.964	1.008	1.054	1.103	1.155	10.0%
0.800	0.835	0.872	0.912	0.953	0.997	1.043	1.091	1.142	11.0%
0.791	0.826	0.862	0.901	0.942	0.985	1.031	1.079	1.129	12.0%
0.782	0.816	0.853	0.891	0.931	0.974	1.019	1.066	1.116	13.0%

5% עמלת הפקדה שקולים לכ- 0.25% עמלת צבירה

סה"כ דמי ניהול

258 אלף ₪

144 אלף ₪

114 אלף ₪

חסכון

898 אלף ₪

1,071 אלף ₪

173 אלף ₪

דמי ניהול של 2%:

דמי ניהול של 1%:

פער:

דמי ניהול - השפעה

הנחות : ברוטו 10,000 ₪, 30 שנה, 4% תשואה

עמלת צבירה									
2.00%	1.75%	1.50%	1.25%	1.00%	0.75%	0.50%	0.25%	0.00%	
0.898	0.938	0.980	1.024	1.071	1.120	1.171	1.226	1.283	0.0%
0.889	0.929	0.970	1.014	1.060	1.109	1.160	1.214	1.270	1.0%
0.880	0.919	0.960	1.004	1.049	1.097	1.148	1.201	1.258	2.0%
0.871	0.910	0.951	0.993	1.039	1.086	1.136	1.189	1.245	3.0%
0.862	0.901	0.941	0.983	1.028	1.075	1.125	1.177	1.232	4.0%
0.853	0.891	0.931	0.973	1.017	1.064	1.113	1.165	1.219	5.0%
0.844	0.882	0.921	0.963	1.006	1.053	1.101	1.152	1.206	6.0%
0.835	0.872	0.911	0.952	0.996	1.041	1.089	1.140	1.193	7.0%
0.826	0.863	0.902	0.942	0.985	1.030	1.078	1.128	1.181	8.0%
0.817	0.854	0.892	0.932	0.974	1.019	1.066	1.115	1.168	9.0%
0.808	0.844	0.882	0.922	0.964	1.008	1.054	1.103	1.155	10.0%
0.800	0.835	0.872	0.912	0.953	0.997	1.043	1.091	1.142	11.0%
0.791	0.826	0.862	0.901	0.942	0.985	1.031	1.079	1.129	12.0%
0.782	0.816	0.853	0.891	0.931	0.974	1.019	1.066	1.116	13.0%

• מבחינת דמי ניהול מקסימליים :

- קרנות פנסיה עדיפות
- מקום שני ביטוח מנהלים
- מקום אחרון קופות גמל וקרנות השתלמות
- אבל – שם יש את הסיכוי הטוב ביותר להוריד את דמי הניהול במו"מ

רפורמה בדמי הניהול

פברואר 2012 ועדת הכספים, בראשות ח"כ משה גפני

- החל בינואר 2014 דמי הניהול השנתיים המרביים בקופות הגמל וביטוחי המנהלים יהיו 1.05% מהצבירה ו-4% מההפקדות השוטפות
- לא יחולו על פוליסות ביטוח שנוצרו לפני ינואר 2013
- בקרנות הפנסיה המקיפות, ובקרנות ההשתלמות - יוותר ללא שינוי

דמי ניהול מרביים

רפורמה 2014	עמלת עמלת	עמלת עמלת	אפיק החיסכון
צבירה הפקדה	הפקדה	צבירה	
ללא שינוי	6%	0.5%	קרנות פנסיה חדשות מקיפות
	-	2%	קרנות פנסיה חדשות כלליות
4.0%	1.05%	2%	קופת גמל לתגמולים
ללא שינוי	-	2%	קרנות השתלמות
	עד 13% ביחס הפוך יורד	2%	ביטוח מנהלים חדש
4.0%	1.05%	*1%	מקסימום ל- 12 שנה*
	*11%	0.84% או + 0.6% 15% הרווחים**	ביטוח מנהלים ישן** (עד 2004)

המלצות

- התאגדות עוזרת : לכו לעבוד בחברת חשמל....
- אפשר לדלג מקופה לקופה – ולכן שאפשר לנהל משא ומתן בכל עת
- סוכן הביטוח גובה עמלה של 20-50% מהעמלה לקופה – דלגו עליו
- כדאי לבדוק שמה שהובטח אכן מתקיים....

2. תשואות

תשואות

שני פרמטרים

- רמת הסיכון
- טיב הניהול

כל המנהלים מציעים את כל רמות הסיכון

”גמל נט”” ”פנסיה נט”” ”ביטוח נט””

- ריכוז טוב של הנתונים באתרי משרד האוצר
- הנתונים ברוטו לפני ניכוי דמי ניהול
- החיסרון : אין סיווג לפי רמת סיכון

בחירת רמת סיכון

סיכון = שונות

בתשואה גבוהה השונות גבוהה

תשואה מתואמת לסיכון

בחירת רמת הסיכון היא אינדיבידואלית

ככל שהתקופה ארוכה יותר מומלץ לבחור ברמת סיכון גבוהה יותר

כלל אצבע

אחוז המניות בתיק הנירות שלך

צריך להיות שווה ל- 100 פחות הגיל שלך

טיב הניהול

- סובייקטיבי. אפשר להישען על תוצאות העבר – אך יש להיזהר
- אין קרן או קופה אחת שנמצאת שנה אחר שנה במקום הראשון
- בהשאת רווחים לקרנות - יש כמובן יתרונות לגודל
- אבל בהשגת תשואות לעמיתים - יש חסרון לגודל
- כשהקטנים גדלים הם נעשים כבדים ומסורבלים
- ואז צץ כוכב חדש – שקשה לנבא מי הוא יהיה
- ויש גם הטיות מדידה, כמו למשל "טקטיקות" להכניס קופה אחת לחמישייה הראשונה

מדד שארפ: משקלל תשואה וסיכון (שונות)

- אמור לשקף את טיב הניהול

3. מקדם המרה

כדי לקבוע את הקצבה החודשית מחלקים את סך החיסכון שנצבר במקדם

קצבה חודשית = סכום החיסכון הצבור / מקדם ההמרה

דוגמא

חסכון: 1,000,000 ₪

מקדם המרה: 200

קצבה חודשית: ?

ככל שהמקדם גדול יותר, גובה הקצבה קטן יותר

מקדם המרה בקרן פנסיה

- ייקבע בעת הפרישה בהתאם למקובל בקרנות הפנסיה באותה עת ולפי הגיל של הפורש והמין שלו
- אם תוחלת החיים תמשיך לעלות מקדם ההמרה יגדל בהתאם

למשל

- מקדם ההמרה לגבר שפרש בגיל 67 בשנת 2008 עומד היום על 157.25
- לפי ההערכות למי שיפרוש בגיל 67 בעוד 30 שנים צפוי מקדם של 166.41

וכל זה ללא התחייבות

וזה עשוי להשתנות, אפילו לאחר שאדם התחיל לקבל קצבה

מקדם המרה בקופת גמל

פעם היה

- קופה לקצבה – הכסף משולם בקצבה חודשית עד סוף החיים
- קופה הונית – כל הכסף מתקבל בסכום אחד בגיל פרישה

חוק האחדת קופות הגמל לקצבה

- קופה לקצבה – הפכה ל: "קופה משלמת לקצבה"
- קופה הונית – הפכה ל: "קופה לא משלמת לקצבה"

קופה לא משלמת לקצבה

- אינה רשאית לשלם קצבה לעמית כספים
- כספי תגמולים שנחסכו בקופה כזו יועברו בגיל פרישה לקופה משלמת לקצבה והיא שתחלק אותם כקצבה לחוסך
- היא כן רשאית לשלם:
  - כספי פיצויים
  - כספים שהופקדו לפני שנת 2008
  - סכומים שמעבר לקצבה חודשית של 3,850 ₪ לחודש (צמוד למדד)

קופה לא משלמת לקצבה

דוגמא

- נניח שצברת 1,500,000 ₪ מכספים שהופקדו אחרי 2008
- נניח מדד של 50% - מחודש פברואר 2008 עד גיל פרישה
- נניח מקדם המרה 200
- קצבת מינימום היא $3,850 \times 150\% = 5,775$
- 5,775 כפול 200 = 1,155,000 ₪
- זה הסכום שיעבור לקופה משלמת לקצבה
- 345,000 ₪ ניתן למשוך בצורה "הונית"

השוואה בין אפיקים

קופ"ג	קופת גמל	קופת גמל	ב. מנהלים	ב. מנהלים	ביטוח	ק. פנסיה	ק. פנסיה	
תשואה	דמי ניהול	דמי ניהול	דמי ניהול	דמי ניהול	מנהלים	דמי ניהול	דמי ניהול	
עודפת	מקסימלי	מ"מ	מקסימלי	מ"מ	ישן	מקסימלי	מ"מ	
22,000	22,000	22,000	22,000	22,000	22,000	22,000	22,000	הפקדה שנתית
25	25	25	25	25	25	25	25	שנים
1.00%	2.00%	0.90%	2.50%	1.50%	0.86%	0.80%	0.50%	דמי ניהול
9.00%	7.40%	7.40%	8.60%	8.60%	8.00%	8.00%	8.00%	תשואה שנתית
8.00%	5.40%	6.50%	6.10%	7.10%	7.14%	7.20%	7.50%	תשואה נטו
1,608	1,109	1,295	1,224	1,411	1,419	1,432	1,495	חסכון באלפי ₪
אין	אין	אין	כן	כן	כן	לא	לא	מקדם מובטח
			173	173	152	167	167	מקדם המרה
190	190	190	197	197	173	190	190	240 קצבאות מובטחות
			179	179	157	172	172	120 קצבאות מובטחות
8,465	5,841	6,819	6,214	7,166	8,204	7,546	7,881	קצבה חודשית

٩١٥

